

формуванню високого рівня культури взаєностосунків між суб'єктами освітнього процесу); організаційно-управлінські (забезпечують подолання стереотипів консервативного стилю керівництва й формування нових партнерських відносин в умовах закладу освіти);

- за рівнем поширення: локально-технологічні (апробуються у певних закладах освіти чи/або на конкретних освітніх програмах); системно-методологічні (упроваджуються у межах всієї освітньої системи);

- за інноваційним потенціалом: радикальні (запроваджуються на основі кардинально нових засобів й інформаційних технологій, нейролінгвістичного програмування тощо); модифікаційні (спрямовані на удосконалення змісту, форм і методів освітнього процесу); комбінаторні (освітні й педагогічні традиції, які адаптовані до нового соціокультурного середовища) [2, с. 63].

Отже, одним із ключових пріоритетів діяльності закладів вищої освіти є забезпечення якості надання освітніх послуг із урахуванням потреб майбутніх фахівців і вимог сучасного інформаційного суспільства. Вирішення цього стратегічного завдання напряду залежить від системної модернізації вищої освіти й упровадження освітніх інновацій, які мають значні потенційні можливості для підвищення якості професійної підготовки майбутніх фахівців.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бистрова Ю. В. Інноваційні методи навчання у вищій школі України. *Право та інноваційне суспільство*. 2015. № 1. С. 27–33.
2. Інновації у вищій освіті : проблеми, досвід, перспективи : монографія / за ред. П. Ю. Сауха. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2011. 444 с.
3. Терещук В. І., Ільченко А. М., Семенишина І. В. Інноваційні технології навчання у закладах вищої освіти. *Академічні візії*. 2023. Вип. 16. URL: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7639008>

Ігор ГАЛЯН

доктор психологічних наук, професор, Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів, Україна

Олена ГАЛЯН

*доктор педагогічних наук, професор, Львівський національний університет
імені Івана Франка, м. Львів, Україна*

ЦІННІСНО-СМИСЛОВІ ОРІЄНТИРИ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Визнання загальнолюдських цінностей загалом та людини як цінності зокрема, а також свободи вибору та відповідальності особистості за побудову свого життєвого шляху є найважливішими смислотвірними характеристиками розвинутого демократичного суспільства. Суспільною інституцією, яка формує особистість людини з притаманним їй почуттям власної гідності, здатної до самостійного вибору, є освіта. Завдяки властивій людині допитливості, освіта спонукає її до пошуку сенсу свого існування, сприяє його розумінню. У цьому випадку йдеться не лише про пристосування до наявного соціального досвіду, про відтворення знань, але й про вироблення в процесі освіти особистої позиції, на основі набутих цінностей та смислів.

Це надзвичайно актуально для молодих людей (16–21 рік), коли відбувається формування, розвиток та стабілізація системи цінностей. Стабільний період ціннісно-смиислового мораторію закінчується «напруженням» в системі цінностей, що спостерігається зазвичай в період між закінченням середньої школи (16–17 років) та наступним етапом самовизначення (17–21 рік). Рівень «напруження» у ціннісно-смисловій сфері визначається готовністю старшокласників до подальшого професійного самовизначення. На змісті системи цінностей в юнацькому віці позначається низка чинників, серед яких: профіль освіти, місце ціннісного компонента в корпоративній культурі закладу освіти, соціальна адаптованість особистості тощо. Гармонійність системи цінностей юнаків забезпечується особливостями освітнього процесу, зокрема наявністю освітніх компонент гуманітарного профілю, набуття людиною цілісної та несуперечливої світоглядної системи.

Освітній процес закладу вищої освіти наповнений низкою суперечностей. Однією з них є суперечність між ціннісно-цільовими, особистісно-

орієнтованими пріоритетами університетської освіти, що відображаються в її змісті, структурі, системі й способах організації освітньої діяльності, та недостатньою увагою до проблем особистості учасників (студента, викладача) освітнього процесу, що ціннісно-самовизначаються в ньому. Якщо, наприклад, гуманітарним закладам освіти цю суперечність вдається розв'язати, то в технічних ця проблема досить актуальна.

Сьогодні, коли інформації стає дедалі більше, а смислу менше, освіта мала б розвивати в людини прагнення пошуку смислу, його осягнення. Смисли людиною не створюються, не виробляються, а виявляються та реалізуються. Пошук смислу, пов'язаного із зміною особистісного буття людини, перетворює його у буття насущне, змінює її внутрішній світ і зберігає у ній людське. Реальним результатом освіти в цих умовах є поява образу людини в просторі та часі власного життя. З огляду на те, що освіта людини апріорі завжди є самовизначенням, пошуком свого місця у світі, просторі освіти, то засадничою має стати смислова освіта. Остання має передавати не дискретні значення, а симультанні цілісні простори смислів і мотивації. У процесі навчальної діяльності формується особливе утворення, істотною характеристикою якого є ціннісно-смислове ставлення до подій.

В університетському освітньому середовищі це уможлиблюється завдяки відкритому доступу до джерел освіти. Умовами ціннісного самовизначення особистості в університетській освіті мають стати: аксіологізація освітнього середовища університету, актуалізація аксіологічного ядра університетської освіти (цінності культури та освіти), а ціннісно-утворюючими категоріями – простір та час.

Який механізм цього процесу? Перебудова системи цінностей під час переходу від раннього до пізнього юнацького віку відбувається завдяки поступовим кількісним змінам, які накопичуються упродовж ранньої юності й під впливом моменту самовизначення, що припадає на кінець шкільного віку, та переходу в якісні зміни системи цінностей юнаків. Ці кількісні зміни виражаються у зміні внутрішньосистемних відношень між значущими та

доступними життєвими сферами і торкаються зазвичай «середньої ланки» ціннісної ієрархії людини, тобто у тій її ділянці, яка розташована між найбільш значущими та найменш значущими (незначними) життєвими цінностями. Варто також розуміти, що трансформації в системі цінностей в перехідний період (від раннього до пізнього юнацького віку), пов'язані зі змінами рівня самоактуалізації, міри усвідомленості життя та самооцінки юнаків та дівчат. Такий механізм ціннісних змін функціонує незалежно від профілю освіти юнаків, тому може розглядатися як універсальний механізм аксіогенезу особистості.

З огляду на сказане вважаємо, що саме в закладі освіти як особливому просторово-часовому освітньому континуумі має забезпечуватися можливість самовизначення особистості, зокрема набуття особистістю смислу, цілей та ресурсів власного життя. Цей процес передбачає якісні зміни у ставленні особистості до власного життя завдяки формуванню цілісного уявлення про світ і усвідомленню свого місця в ньому. Смыслотвірною ланкою освіти в університеті може стати кафедра як органічна педагогічна єдність, самостійна цілісність, об'єднана у просторі та часі, носій місії університету.

ЛІТЕРАТУРА

1. Галян І.М. Особистісні детермінанти становлення педагога сучасної школи. *Психологія особистості: науковий теоретико-методологічний і прикладний психологічний журнал*. 2017. №1 (8). С.177–183.
2. Галян І.М., Галян О.І. Психологія професійної діяльності педагога: теоретико-емпіричний аналіз: монографія. Львів: В-во «БОНА», 2022. 220 с.

Іванна ШЕВЧУК

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, Україна

ЧИННИКИ БУЛІНГУ СЕРЕД УЧНІВ МОЛОДШИХ КЛАСІВ

На сьогодні, однією із найактуальніших проблем в шкільному середовищі є проблема булінгу. Замовчування та недостатнє обговорення проблеми булінгу